

Scopus veri tabanına dayalı bibliyometrik değerlendirme: Mevlâna Celâleddin Rumî üzerine yapılan araştırmalar

İzzet ŞEREF¹

Beytullah KARAGÖZ²

APA: Şeref, İ.; Karagöz, B. (2019). Scopus veri tabanına dayalı bibliyometrik değerlendirme: Mevlâna Celâleddin Rumî üzerine yapılan araştırmalar. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (14), 298-313. DOI: 10.29000/rumelide.541024

Öz

Bu çalışmanın amacı, Mevlâna Celâleddin Rumî ile ilgili akademik yayınların bibliyometrik göstergeler açısından incelenmesidir. Araştırmada, nitel araştırma desenlerinden durum çalışması tercih edilmiştir. Çalışmanın verileri, Elsevier Scopus bibliyometrik veri tabanı aracılığıyla toplanmıştır. Araştırmada veriler bibliyometrik analiz tekniği ile çözümlenmiştir. Çalışmada anahtar kelime ağ analizi VOSviewer (Version 1.6.9) paket programı kullanılarak yapılmış ve görselleştirilmiştir. Sonuç olarak Mevlâna ile ilgili yayınların 1924-2003 yılları arasında az olduğu, 2006 yılı ile birlikte araştırma sayısının arttığı görülmüştür. Belge türüne göre yayınların çoğunluğunun makale türünde olduğu belirlenmiştir. Araştırmaların yayın dilinin genellikle İngilizce olduğu gözlenmiştir. Bir diğer veriye göre 45 farklı kurumdan araştırmacının konu ile ilgili yayın yaptığı tespit edilmiştir. Yayınlar çoğunlukla tek yazar tarafından üretilmiştir. Mevlâna ile ilgili çalışmalarda en etkin ülke Türkiye'dir. Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Velî Araştırma Dergisi ile Millî Folklor'un alana en çok katkı sunan dergiler olduğu saptanmıştır. Alanyazındaki çalışmalarda en sık atıf yapılan kaynak türünün kitap, çoğunlukla tartışılan konu alanının ise tasavvuf olduğu görülmüştür.

Anahtar kelimeler: Mevlâna Celâleddin Rumî, bibliyometri, bibliyometrik analiz, Scopus, Vosviewer.

Bibliometric evaluation based on Scopus Database: The studies carried out on Mevlana Jalaluddin Rumi

Abstract

This study is aimed at analyzing the academic works regarding Mawlana Jalaluddin from the viewpoint of bibliometric indicators. Case study, one of the qualitative research methods, was preferred in this study. The data in the study was collected through Elsevier Scopus bibliometric data base. The data of the study was analyzed with bibliometric analysis technique. The keyword network analysis in the study was carried out and visualized by using the packaged software VOSviewer (version 1.6.9). Consequently, it was found that few works were published about Mawlana between 1924-2003, but the increase in the number of studies has been observed since 2006. It was understood that the majority of the publishings and types of these works were article according to document type. It was observed that publishing languages of the studies were mostly English.

1 Dr. Öğr. Üyesi, Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, (Tokat, Türkiye), izzet.seref@gop.edu.tr, ORCID ID: 0000-0002-2379-1373 [Makale kayıt tarihi: 29.01.2019-kabul tarihi:13.03.2019; DOI: 10.29000/rumelide.541024]

2 Dr. Öğr. Üyesi, Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, (Tokat, Türkiye), beytullah.karagoz@gop.edu.tr, ORCID ID: 0000-0003-2966-8226

According to another data it was observed that reseachers from 45 different institutions published their works regarding the subject. Publications are mostly produced by a single author. It was determined that the most prolific country in the studies about Mawlana is Turkey. It was stated that Türk Kültürü ve Hacı Bektaşî Veli Araştırma Dergisi and Millî Folklor have much contribution to the domain. It was understood that the type of the mostly refered resource is book, whereas the mostly discussed subject is islamic mysticism.

Key words: Mawlana Jalaluddin Rumi, bibliometrics, bibliometric analysis, Scopus, Vosviewer.

1. Giriş

Bir ulusu, ortak amaçlar ve değerler etrafında birleştiren, sosyal ve kültürel işlevi olan unsurlar vardır. Bu unsurların başında ulusun şekillenmesinde tarihsel, kültürel ve dinsel işlevleri olan önemli şahsiyetler gelmektedir. Bu şahsiyetlerin etkileriyle uluslar, tarihsel kodlarından kopmadan varlıklarını geleceğe taşıyabilirler. Türk ulusunun, zengin tarihi ve kültürel mirasını bugüne ve yarına taşımada bu şahsiyetlere çok şey borçlu olduğu bilinmektedir. Bu bağlamda Mevlâna Celâleddin Rumî, üzerinde önemle durulması gereken bir mutasavvıf, fikir adamı ve şairdir. “O almış olduğu iyi eğitim sayesinde farklı anlayışları yepyeni bir sistemde birleştirerek farklı kültür ve düşüncelerin çarpıştığı 13. yüzyıl Anadolu’sunda herkesi kucaklayan bir senteze ulaşmıştır” (Horata, 1999: 46). Fuad Köprülü, Mevlâna’nın bu özelliğiyle Anadolu’yu derinden etkilediğini ifade etmiştir. Ona göre Anadolu’da görülen en eski Türkçe eserlerde Mevlâna’nın hissedilir bir etkisi vardır. Hatta Mevlâna’yı iyi bilmeden Anadolu’daki ilk Türk eserlerini anlamamanın mümkün olamayacağını bilimsel bir gerçeklik olduğunu ileri sürmüştür (Köprülü, 2007: 223, 224).

Anadolu, insanlık tarihinin ortak paydasıdır. Bu coğrafya, doğu ve batı medeniyetlerinin kucaklaştığı yegane bir tablodur. Mevlâna ise Anadolu toprağının ruhudur. Bu yönüyle her ne kadar Türk ulusuna ait olarak değerlendiriliyor olsa da evrensel değerleri temsil eden çok yönlü bir kimliktir. Bu kimlik onun “ırk, din ayrımı gözetmeden bütün insanlığa seslenen, birliği, hoşgörüyü, iyiliği öğütleyen, aşkı en yüce değer sayan” (Özkırmı, 2004: 900) dünya görüşünün bir sonucudur. Ek olarak Fransız Türkolog Jean-Paul Roux’a göre Mevlâna, tasavvufun en büyük figürüdür. Yine ona göre Mevlâna’nın temellerini attığı ve oğlu Sultan Veled ile torunu Ulu Arif Çelebi’nin kurumsal bir kimliğe ulaştırdıkları Mevlevî tarikatı, manzum yapıtları, *Mesnevî*’si uluslararası düzeyde ilgi görmüştür (Roux, 2007: 249). Behçet Necatigil ise Mevlâna’yı, “dünyanın en büyük şairi” olarak değerlendirmiştir. Necatigil düşüncelerine Mevlâna’nın “doğu-İslam kültürünün özü sayılan *Mesnevî*’si ile İslam âleminde geniş etkileri olduğunu, tekke ve divan şiirinin tasavvuf çığırını yüzyıllar boyu en çok onun beslediğini” söyleyerek devam etmiştir (Necatigil, 2007: 295).

“Bir toplumun geleceğinin, değerlerini benimsemiş ve bu değerleri sahip olduğu yetkinliklerle ete kemiğe büründüren insanlarına bağlı olduğu tartışma götürmez bir gerçektir” (Millî Eğitim Bakanlığı, 2018: 4). Yani toplumların geleceklerini şekillendirecek olan nesillerin yetiştirilmesinde topluma ait olan değerlerin öğretilmesi çok önemlidir. Bunu gerçekleştirebilmenin farklı yolları vardır. Bunlardan ilki söz konusu değerleri benliklerinde görünür kılan ve yaşatan tarihsel şahsiyetler üzerinde dikkatle durmaktır. Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda da ifade edildiği gibi nesillerin “millî, manevî, ahlaki, tarihî, kültürel, sosyal değerlere önem vermelerinin sağlanması, millî duygu ve düşüncelerinin güçlendirilmesi” ancak bu gibi özel kimlikler aracılığıyla gerçekleştirilebilir (MEB, 2018: 8). Bu hususta ilk olarak düşünülmesi gereken şahsiyetlerden biri Mevlâna’dır.

Mevlâna, gerek öğretileriyle gerekse edebî eserlerinde işlediği değerler açısından Türkçe öğretimi alanında önem arz etmektedir. Çünkü Türkçe öğretimi temelde metinler üzerinden gerçekleştirilir. Metinler aracılığıyla Türk kültürüne ait öğeler ve Türk toplumunu yansıtan değerler kalıcı ve etkili bir biçimde aktarılabilir. Bu bağlamda Türkçe öğretimi alanında Mevlâna ile ilgili çalışmalar da bu amacı gerçekleştirmede belirleyici rol oynayabilir. Bu dikkatle alanyazına bakıldığında Erkek'in (2008) *Mesnevi*'den seçilen öykülerin eğitsel yönünü incelediği ve söz konusu eserlerin değerler eğitimi bağlamında önemli olduğunu ileri sürdüğü anlaşılmaktadır. Benzer amaçla Altın (2010), Mevlâna'nın eserlerinde dostluk ve samimiyet değerlerinin işlenişine yoğunlaştığı ve bu değerlerin eğitim açısından tahlilini ortaya koyduğu görülmektedir. Yine değerler eğitimi bağlamında olarak Kolaç (2010) Hacı Bektaş Veli, Mevlâna ve Yunus Emre'nin felsefesiyle Türkçe derslerinde değerler ve hoşgörü eğitimi konusuna değinmiş; Türkçe dersi öğretim programlarında bu şahsiyetlere yer verilmesi gerektiğini önermiştir.

Örneklem olarak üniversite öğrencilerini tercih eden İmik Tanyıldızı (2011), Hacı Bektaş Veli, Mevlâna ve Yunus Emre gibi kültürel şahsiyetlerin tanıtımında medyanın etkili olup olmadığını araştırmış ve sonuç olarak medyanın bu konuda herhangi bir etkisinin olmadığını tespit etmiştir. Çifci (2015), üniversite öğrencilerinin Mevlâna'yı tanıma düzeylerini ve onun hakkındaki düşüncelerini araştırdığı çalışmasında öğrencilerin Mevlâna'yı yeterince tanımadıklarını ancak hakkında olumlu düşüncelere sahip olduklarını ortaya koymuştur.

Alanyazında değerler eğitimi dışında ele alınabilecek çalışmalar da mevcuttur. Yaltkaya (1934) Mevlâna'da Türkçe ve Türkçe şiirler konusunu ele almış, Horata (1999) Mevlâna'nın Divan şairlerini etkilediği hipotezini tartışmış, Çelik (2002) Mevlâna'nın fikirleriyle Türklerin dinî hayatını etkilediğini değerlendirmiş, Balkaya (2007) Mevlâna'nın Türk geleneğindeki yeri üzerinde durmuş, Karaman (2012) Mevlâna'nın menkıbeleri ile ilgili folklorik bir araştırma yapmış, Güleç (2014) ise *Mesnevi*'ye yapılan Türkçe şerhleri incelemiştir. Farklı bir çalışma olarak Yavuzer, Dikici, ve Gündoğdu (2008) Mevlâna'nın felsefesinden hareketle yaratıcı drama örnekleri ortaya koymuş ve bu etkinliklerin uygulanabilir olduğunu göstermişlerdir.

Mevlâna hakkında farklı veri kaynaklarında çok sayıda çalışmanın olduğu, bu konuda yazılmış bibliyografya denemelerinde belirtilmiştir. Söz gelimi 2007 yılında T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığınca hazırlanan "Mevlâna Bibliyografyası"nda Mevlâna ile ilgili 9380 bibliyografik künyenin olduğu ortaya konulmuştur. Aynı yıl Mustafa Tekin de bir bibliyografya çalışması yapmıştır. Benzer şekilde bu çalışmada da Mevlâna hakkında lisansüstü tez, makale, bildiri, kitap gibi farklı bilimsel yayın türlerinde yüzlerce araştırmanın varlığından söz edilmiştir. Bu durum Mevlâna ile ilgili geniş bir bilgi ve tartışma birikiminin olduğunun açık kanıtıdır. Ancak uluslararası veri tabanları özelinde aynı zenginlikten bahsetmek güçtür. Örneğin Web of Science ve Elsevier Scopus'ta yapılan tarama sonucunda Mevlâna ile ilgili dizinlenen araştırma sayısının 70-80 kadar olduğu görülmektedir. Veri ayıklama çalışmaları yapıldığında bu sayının daha da azaldığı görülmektedir.

Alanyazın genel olarak değerlendirildiğinde Mevlâna ile ilgili dil, edebiyat, tasavvuf, din, eğitim gibi farklı disiplinlerde çalışmaların olduğu görülmüştür. Çalışmaların çoğunlukla din, edebiyat ve dil alanında yoğunlaştığı söylenebilir. Değerler eğitimi bağlamında birkaç çalışma ortaya konulmuş olsa da bunların yeterli sayıda olmadığı anlaşılmıştır. Diğer yandan bu çalışmaların eğilimlerinin hangi yönde olduğu ile ilgili herhangi bir çalışmaya da rastlanmamıştır.

Tarihsel figürler kültürel belleğin ve toplumsal geçmişin yeni kuşaklara aktarılmasında belirleyici rol oynar. Bu bağlamda toplumun tarihe, bugüne ve geleceğe ilişkin algılarını biçimlendirerek kimlik oluşumu sürecinde sorumluluk üstlenir. Bu nedenle tarihsel şahsiyetlerin tanınması ve araştırılması gerekir. Buna göre Mevlâna ile ilgili bilimsel araştırmaların bibliyometrik yöntemler aracılığıyla ölçülmesi önemli ve gereklidir. Bu doğrultuda çalışmada Mevlâna ile ilgili akademik yayınların bibliyometrik göstergeler açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaçtan hareketle araştırmada aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

- Mevlâna ile ilgili akademik yayınların yıllara göre sayısal dağılımı nasıldır?
- Mevlâna ile ilgili akademik araştırmaların yayın dili dağılımı nasıldır?
- Mevlâna ile ilgili akademik yayınların yayın türü dağılımı nasıldır?
- Mevlâna ile ilgili akademik yayınların yazarları hangi kurumlarda görev yapmaktadır?
- Mevlâna ile ilgili yayınların yazarlık durumları nedir?
- Mevlâna ile ilgili akademik araştırmalarda aktif olan dergiler hangileridir?
- Mevlâna ile ilgili akademik araştırmalarda aktif olan ülkeler hangileridir?
- Mevlâna ile ilgili akademik yayınların almış olduğu atıf sayıları nedir?
- Mevlâna ile ilgili akademik yayınlardaki kaynak türlerinin dağılımı nasıldır?
- Mevlâna ile ilgili akademik yayınların anahtar kelime ağ durumu nedir?

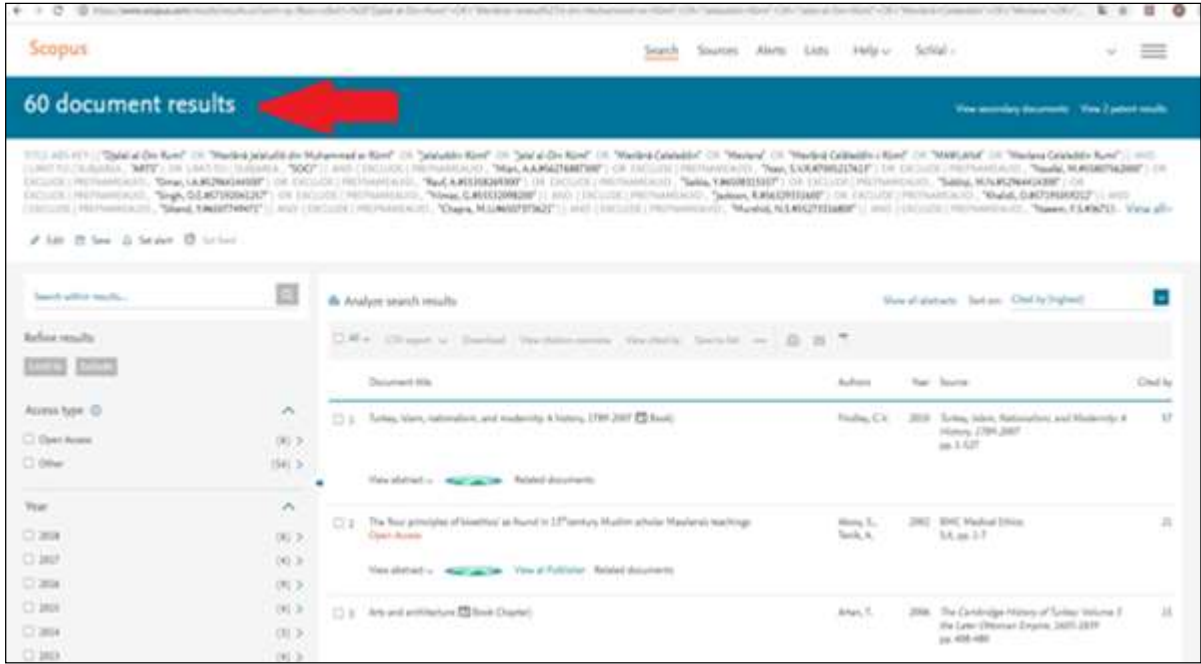
2. Yöntem

2.1. Araştırma modeli

Araştırmanın modeli, nitel araştırma desenlerinden durum çalışmasıdır. Durum çalışmasında amaç belirli bir duruma ilişkin sonuçlar ortaya koymaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Çalışmada Mevlâna ile ilgili akademik yayınlarla ilgili mevcut durumu belirlemek amaçlandığı için çalışma durum çalışması yaklaşımıyla desenlenmiştir.

2.2. Veri toplama

Türkiye’de ve dünyada Mevlâna ve onun kuşatıcı öğretilerine karşı popüler bir yönelim olduğu bilinmektedir. Bu durum ciddi bir bilimsel bilgi birikimi oluşumuna da ortam hazırlamıştır. Ancak bu ilginin uluslararası veri tabanlarına tam anlamıyla yansımaları söylemek mümkün görünmemektedir. Scopus bibliyometrik veri tabanında Mevlâna ile ilgili dizinlenen yayın sayısı yalnızca 60’tur. Bu çalışmanın verileri, uluslararası atıf dizinlerinden Elsevier Scopus kullanılarak elde edilmiştir. Scopus veri tabanı, makalelere ve bu makalelerde yer alan referanslara erişim sağlayarak, araştırmacının zamanda hem ileri hem de geri arama yapmasına olanak sağlar (Burnham, 2006). Bu doğrultuda 14.01.2019 tarihinde Scopus veri tabanında çevrim içi tarama yapılmıştır. Taramada anahtar kelime olarak ilk önce “Mevlâna Celâleddin Rumî” girilmiş ve yalnızca 1 yayın bilgisine ulaşılmıştır. Daha sonra anahtar kelime olarak (“Djalal-al-Din Rumi” OR “Mevlâna Jelalud'd-din Muhammed er Rûmî” OR “Jalaluddin Rûmî” OR “Jalal al-Din Rûmî” OR “Mevlâna Celaleddin” OR “Mevlana” OR “Mevlâna Celâleddin Rumî” OR “MAWLANA” OR “Mevlana Celaleddin Rumi”) kullanılmıştır. Arama özelliği olarak “doküman başlığı, öz, anahtar kelime” seçilmiştir. Çalışmada 1924-2018 yılları arasında yayınlanan dokümanlar kapsama alınmıştır. Çevrimiçi tarama sonuçları alandaki çalışmaların konu alanı bakımından çeşitlilik gösterdiğini ortaya koymuştur. Bu nedenle konu alanları “Social Sciences”, “Arts and Humanities” alanları ile sınırlıdır. Yapılan tarama sonucunda erişilen akademik yayınlara ilişkin görsel aşağıda verilmiştir (Şekil 1).

Şekil 1: Arama Sonucu Scopus Ekran Görüntüsü

Elde edilen veriler Excel elektronik tablosu olarak kaydedilmiştir. Veriler daha sonra gerekli analizlerin yapılabilmesi için temizlenmiştir.

2.3. Veri analizi

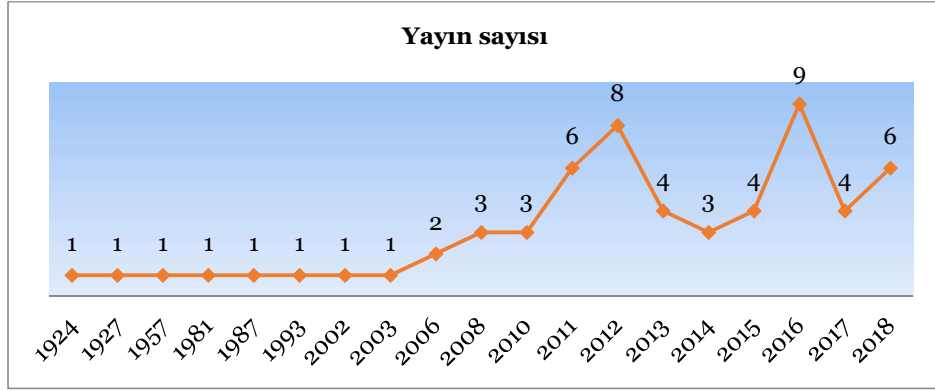
Çalışmada veri analiz tekniği olarak bibliyometri kullanılmıştır. Bibliyometri terimi, yayınlarda ve belge türlerinde görünen modellerin matematiksel ve istatistiksel analizini ifade eder (Diodato, 1994). Bibliyometride, bilimsel iletişim dizgesindeki dokümanlar sayısal ve istatistik teknikler kullanılarak analiz edilir. “Bibliyometri, bilimsel çalışmaların, yazar, konu, atıf yapılan yazar, atıf yapılan kaynaklar gibi verilerin istatistiksel olarak incelenmesi ile ilgilenmekte, elde edilen istatistiksel sonuçlar doğrultusunda belirli bir disipline ait genel yapının ortaya konmasını mümkün kılmaktadır” (Zan, 2012: 15). Bu doğrultuda çalışmada Mevlâna ile ilgili toplam yayın sayısı, yayınların dili, belge türü, yazar kadroları, yazarların kurumları, yayın yapılan aktif dergiler, aktif ülkeler ve atıf sayıları, makalelerdeki kaynak türleri, anahtar kelime analizi bibliyometrik değişken olarak analiz edilmiştir. Çalışmada anahtar kelime ağ haritası VOSviewer (Version 1.6.9) paket programı kullanılarak gerçekleştirilmiştir. VOSviewer bibliyometrik haritaları oluşturmak ve görüntülemek için ücretsiz olarak kullanılabilen bir bilgisayar programıdır (van Eck ve Waltman, 2009).

3. Bulgular

Çalışmanın bu bölümünde elde edilen bulgular tablo, grafik ve şekiller halinde sunulmuştur.

3.1. Mevlâna ile ilgili yayınların sayısı

Mevlâna üzerine yapılan araştırmaların yıllara göre dağılımı aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Şekil 2: Mevlâna ile İlgili Araştırmaların Yıllara Göre Dağılımı

Şekil 2’de 1924-2018 yılları arasında Mevlâna üzerine yapılan araştırmaların yıllara göre dağılımı verilmiştir. Buna göre, en çok yayın yapılan yıl 2016’dır (n=9). Daha sonra sırasıyla 2012 (n=8) ile 2011 ve 2018 (n=6) gelmektedir. En az araştırma yayımlanan yıllar ise 1924,1927, 1957, 1981, 1987, 1993, 2002, 2003’tür (n=1).

3.2.Mevlâna üzerine yapılan araştırmaların belge türleri

Mevlâna hakkında yapılan araştırmaların belge türüne göre dağılımı aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 1: Mevlâna ile İlgili Yapılan Araştırmaların Belge Türleri

Yayın türü	N	%
Makale	39	65
İnceleme	11	18
Kitap Bölümü	6	10
Kitap	2	3
Bildiri	2	3
Toplam	60	100

Not: Yuvarlamadan ötürü toplam yüze tamamlanmıştır.

Tablo 1’de Mevlâna üzerine yapılan araştırmaların belge türüne göre dağılımı verilmiştir. Buna göre, en çok yapılan belge türü makaledir (n=39). Ardından sırasıyla inceleme (n=11) ve kitap bölümü (n=6) gelmektedir. Kitap ve bildiri ise en az yapılan belge türleridir (n=2).

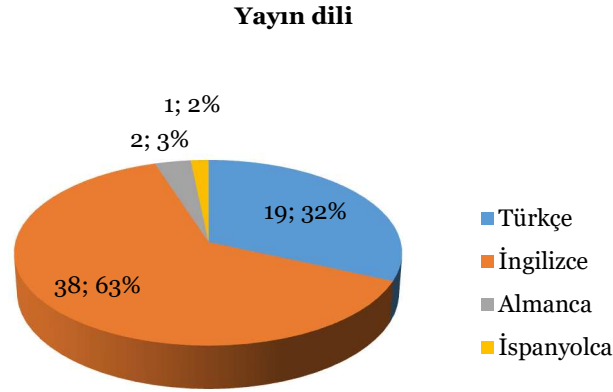
3.3.Mevlâna hakkında yapılan çalışmaların yayın dili

Mevlâna ile ilgili araştırmaların yayın diline göre dağılımı aşağıdaki tabloda gösterilmektedir.

Tablo 2: Mevlâna Üzerine Yapılan Araştırmaların Yayın Diline Göre Sayısal Dağılımı

Yayın dili	N	%
------------	---	---

İngilizce	38	63.33
Türkçe	19	31.66
Almanca	2	3.33
İspanyolca	1	1.66
Toplam	60	100

Şekil 3: Mevlâna Araştırmalarının Yayın Dili

Yukarıdaki tablo ve şekilde Mevlâna ile ilgili yapılan araştırmaların yayın dili gösterilmiştir. Buna göre en sık İngilizce (n=38) yayın yapıldığı görülmektedir. Ardından Türkçe (n=19) yayınlar gelmektedir. Almanca (n=2) ve İspanyolca (n=1) yayınlar en az sayıdadır.

3.4. Mevlâna ile ilgili araştırmaların yazarlarının kurumları

Mevlâna hakkında araştırma yapan yazarların kurumlarına ilişkin veriler aşağıda verilmiştir.

Tablo 3: Mevlâna ile İlgili Literatüre En Fazla Katkıda Bulunan İlk 15 Kurum

Kurum Adı	Yazar Sayısı
Gazi Üniversitesi	5
Selçuk Üniversitesi	4
University of Toronto	3
Anadolu Üniversitesi	2
Bahkesir Üniversitesi	2
Universität Erfurt	2

Giresun Üniversitesi	2
Necmettin Erbakan Üniversitesi	2
Orta Doğu Teknik Üniversitesi	1
Cemal Biyediç Üniversitesi	1
Institut für Evangelische Theologie	1
University of Westminster	1
Universiti Sains Malaysia	1
University of Valencia	1
Ohio State University	1
Diğer	30
Toplam Kurum Sayısı	45

Tablo 3'te Mevlâna üzerine yapılan araştırmalara katkı sayılarına göre kurumların sıralamaları verilmiştir. Katkıda bulunma sayısı en fazla olan kurum Gazi Üniversitesidir (n=5). Mevlâna ile ilgili araştırmalara katkı sunan 45 kurumun 18'i Türkiye adresli (%40); 27 kurumun ise yurt dışı adresli (%60) olduğu görülmüştür.

3.5. Mevlâna üzerine yapılan yayınların yazarlık durumları

Bu bölümde Mevlâna hakkında yapılan yazarlık durumları incelenmiştir. Yapılan yayınların kaç yazar tarafından yazıldığı belirlenmiştir. Ulaşılan veriler aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 4: Mevlâna ile İlgili Yayınların Yazarlık Durumları

Yıl	Tek yazarlı makale sayısı	İki yazarlı makale sayısı	Üç yazarlı makale sayısı	Dört yazarlı makale sayısı	Belirtilmemiş
1924					1
1927					1
1957	1				
1981	1				
1987					1
1993	1				
2002		1			
2003	1				
2006	2				

2008	3			
2010	3			
2011	6			
2012	7	1		
2013	3	1		
2014	1	1	1	
2015	4			
2016	7	1	1	
2017	4			
2018	6			
Toplam	50	5	2	3

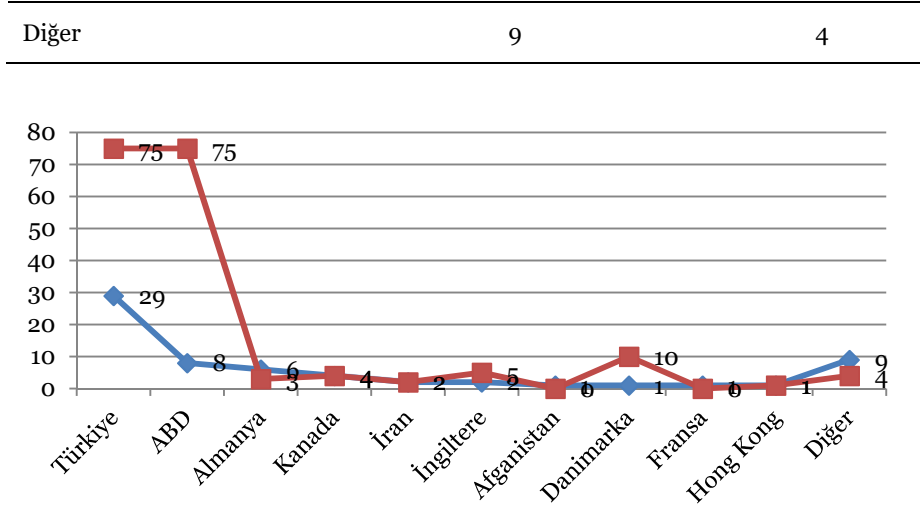
Yukarıdaki tabloda Mevlâna ile ilgili yayınların yazar kadrolarına ilişkin bilgiler verilmektedir. Buna göre 50 yayının tek yazarlı, 5 yayının iki yazarlı, 2 yayının üç yazarlı, 3 yayının yazar sayılarının belirtilmediği görülmüştür.

3.6. Mevlâna araştırmalarında aktif ülkeler ve atıf sayıları

Mevlâna odaklı çalışmalar yapan araştırmacıların bulunduğu ülkeler ve bu yayınların atıf sayıları incelenerek elde edilen veriler aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 3: Mevlâna Araştırmalarında En Aktif İlk 10 Ülke ve Atıf Sayıları

Ülke	Doküman	Atıf
Türkiye	29	75
ABD	8	75
Almanya	6	3
Kanada	4	4
İran	2	2
İngiltere	2	5
Afganistan	1	0
Danimarka	1	10
Fransa	1	0
Hong Kong	1	1

Şekil 4: Mevlâna Araştırmalarında Aktif Ülkeler ve Atıf Sayıları

Yukarıdaki tablo ve şekilde Mevlâna ile ilgili araştırmalara yayın sayısı bakımından yön veren ülkeler ve yayınların atıf sayıları gösterilmiştir. Buna göre yayın sayısı bakımından alana yön veren ülke Türkiye'dir (n=29). Türkiye'yi; ABD (n=9) ve Almanya (n=6) takip etmektedir. Atıf sayılarına göre, en çok atıfı ABD ve Türkiye kaynaklı yayınlar (n=75) almaktadır. Daha sonra sırasıyla Danimarka (n=10) ve İngiltere (n=5) gelmektedir.

3.7. Mevlâna araştırmalarında aktif dergiler

1924'ten 2018'e kadar olan dönemde çalışma alanı ile ilgili literatüre toplam 42 farklı bilimsel derginin katkı sağladığı belirlenmiştir. Mevlâna ile ilgili araştırmalarda bilimsel iletişime aktif katkı sağlayan ilk beş dergi aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 4: Mevlâna ile İlgili Araştırmalarda Aktif Olan İlk Beş Dergi

Dergi adı	Yayın sayısı
Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Velî Araştırma Dergisi	12
Millî Folklor	4
Muslim World	3
Islam and Christian Muslim Relations	2
Journal of Language and Literature	2

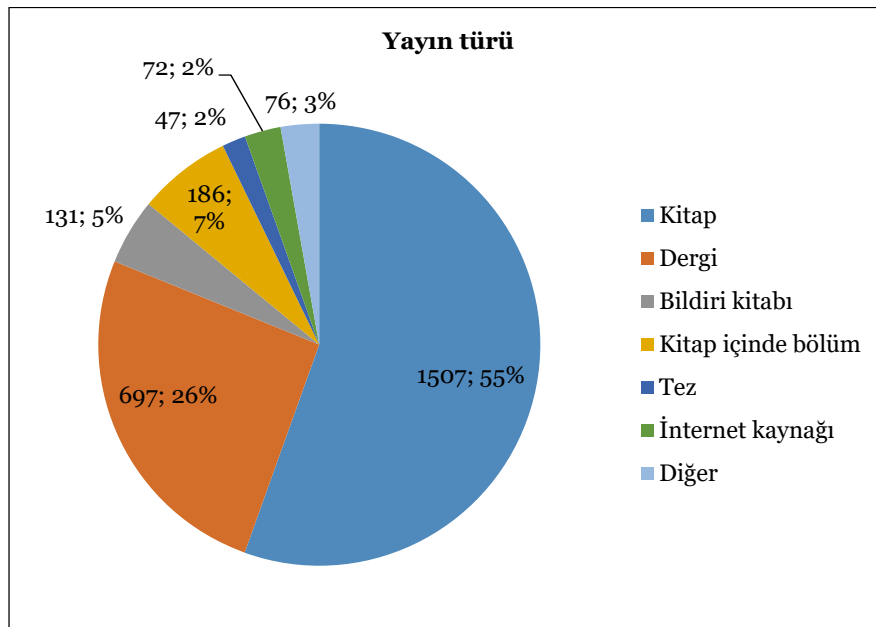
Tablo 4'te Türkiye'de ve dünyada Mevlâna araştırmalarında aktif olan dergiler verilmiştir. Buna göre Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Velî Araştırma Dergisi, yayın sayısı bakımından alana en çok katkı sağlayan dergidir (n=12). Bu dergiyi Millî Folklor (n=4) takip etmektedir. Ardından sırasıyla Muslim World (n=3), Islam and Christian Muslim Relations ve Journal of Language and Literature (n=2) gelmektedir.

3.8. Mevlâna ile ilgili araştırmalarda kullanılan kaynak türleri

Mevlâna araştırmalarında kullanılan kaynak türlerinin dağılımı aşağıda verilmiştir. Yapılan inceleme sonucunda kaynakçasında en yüksek atıf olan akademik yayında 640; en az atıf olan akademik yayında ise 1 atıf olduğu belirlenmiştir.

Tablo 5: Mevlâna Araştırmalarında Kaynak Türlerinin Dağılımı

Yayın Türü	N
Kitap	1507
Dergi (Makale)	697
Kitap içinde bölüm	186
Bildiri kitabı	131
Tez	47
İnternet kaynakları	72
Diğer (Ders kitabı, rapor, sözlük, gazeteler, toplantı notları vb.)	76
Toplam	2716

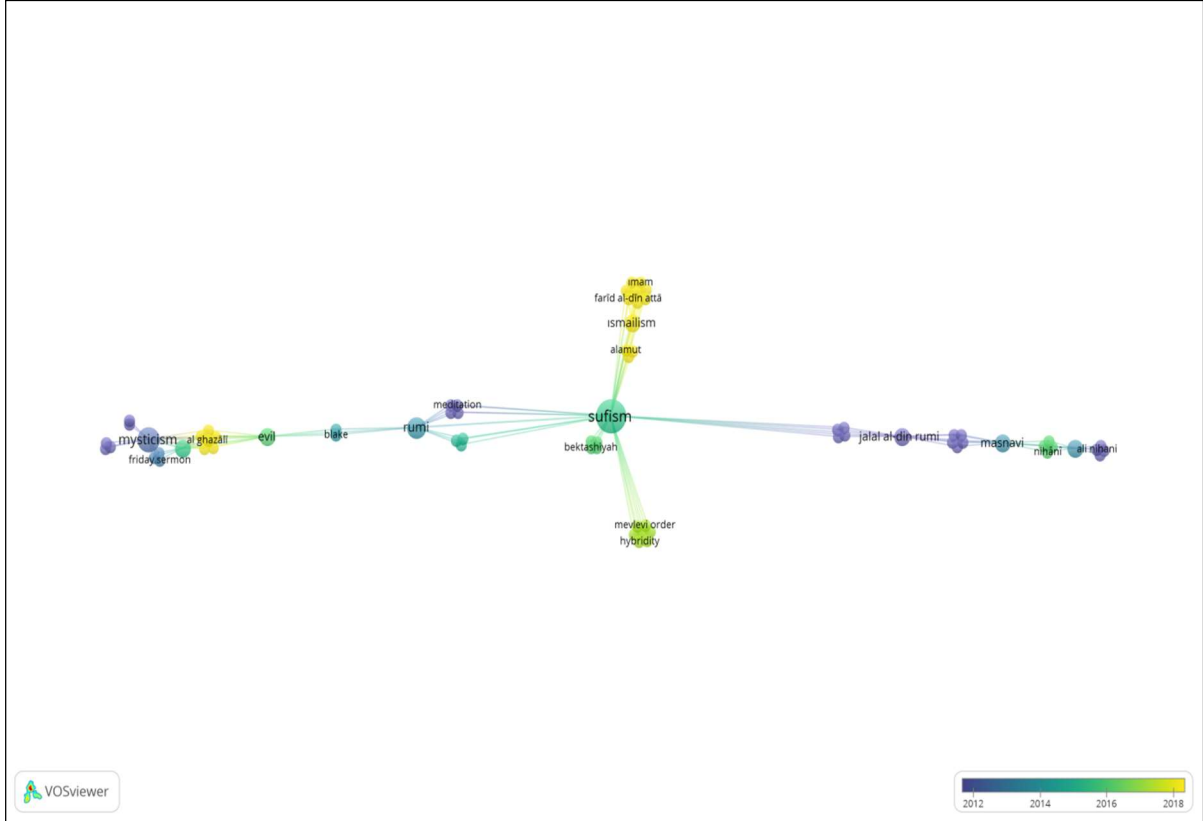
Şekil 5: Mevlâna Araştırmalarında Kullanılan Kaynak Türü

Mevlâna ile ilgili yayınlardaki toplam kaynak türü sayıları yukarıdaki tablo ve şekilde verilmiştir. Buna göre Mevlâna araştırmalarında kullanılan toplam kaynak türü sayısı 2716'dır. En sık atıf yapılan kaynak

türü kitaptır (n=1507). Daha sonra sırasıyla dergi (makale) (n=697), kitap içinde bölüm (n=186) ve bildiri kitabı (n=131) gelmektedir.

3.9. Mevlâna araştırmalarının anahtar kelime analizi

Mevlâna ile ilgili yayınlardaki anahtar kelimelerin analizi yapılmıştır. Konuya ilişkin yurtiçi ve yurtdışı orijinli 37 araştırmada toplam 207 anahtar kelime kullanıldığı belirlenmiştir. En sık kullanılan anahtar kelime sufizm'dir (n=7). Ardından Mevlana ve mistisizm (n=4) gelmektedir.

Şekil 6: Anahtar Kelime Ağ Haritası

Şekil’de Mevlâna ile ilgili çalışmalarda kullanılan anahtar kelimelerin ağ analizi sunulmaktadır. Yapılan analize göre çalışmalarda toplam 207 anahtar kelimenin yer aldığı görülmüştür. Anahtar kelimelerin çoğunlukla Mevlana, sufizm, mistisizm, İslam, kültürel miras, Yunus Emre kavramlarının merkezinde yoğunlaştığı anlaşılmıştır. Aynı zamanda şekil üzerinden Mevlana çalışmalarının farklı disiplinleri bir araya getirdiğini görmek mümkündür. Diğer taraftan anahtar kelimelerin 8 küme oluşturduğu, bu kümelerin bağlantı elemanının temelde “sufizm” kümesi olduğu söylenebilir. Güncel olarak tartışılan anahtar terimlerin ise “İsmailizm, Ferîdüddîn Attâr, Alamut, İmâm Gazzâlî, Kur’an-ı Kerim” gibi kavramlar olduğu görülmektedir.

4. Sonuç ve tartışma

Bibliyometri, bir konu alanındaki yayınları ölçme ve değerlendirmede kullanılan analiz yöntemidir. Mevlâna ve onun evrensel öğretilerine Türkiye’de ve dünyada artan bir ilgi olduğu bilinmektedir. Bu

doğrultuda çalışmada Mevlâna konusundaki yayınların bibliyometrik olarak analiz edilmesi amaçlanmıştır. Bu yaklaşımla Mevlâna'ya olan ulusal ve uluslararası ilgi bilimsel olarak ortaya konulmaya çalışılmıştır. Mevlâna'ya ilişkin yayın sayısı, yayınların dili, belge türü, yazar profili, yazarların kurumları, yayın yapılan aktif dergiler, aktif ülkeler ve atıf sayıları, makalelerdeki kaynak türleri, anahtar kelime analizi konu ile ilgili derinlemesine ve bütüncül veriler elde edilmesine katkı sağlamıştır. Mevlâna hakkında yadsınamaz düzeyde bir bibliyografik veri mevcuttur. Ancak araştırmanın yapıldığı tarih itibarıyla Mevlâna'ya ilişkin bibliyometrik bir çalışmanın olmadığı görülmüştür. Bu çalışmada Mevlâna ile ilgili akademik yayınlar uluslararası atıf dizinlerine dayalı olarak eğitsel metin madenciliği ve veri madenciliği bağlamında ilk kez incelenmiştir.

Mevlâna ile ilgili 1924-2003 yılları arasında sınırlı sayıda yayın olduğu görülmektedir. 2000'lere gelene kadar Mevlâna'ya ilişkin yayın sayısı (n=1) düzeyinde seyretmiştir. 2006 yılı ile birlikte Mevlâna araştırmalarında bir ivme yakalandığı dikkat çekmektedir. 2016 yılında yayın sayısının en yüksek düzeye (n=9) ulaştığı, ardından 2014'te belirgin bir düşüş gerçekleştiği saptanmıştır. İzleyen yıllarda yayın sayılarının yükseliş göstererek belirli bir merkezî ortalama (n=4) etrafında seyrettiği belirlenmiştir.

Mevlâna ile ilgili yayınların belge türü incelendiğinde, toplam yayınların yaklaşık üçte ikilik bölümünün makale türünde olduğu görülmektedir. Bir başka deyişle toplam yayınlar içinde en yüksek oran makale türüne aittir. Buna göre Mevlâna ile ilgili yapılan araştırmaların daha çok hakem denetimli akademik makale türünde olduğu görülmektedir.

Mevlâna ile ilgili araştırmaların yayın dili incelendiğinde, İngilizce yayınların çoğunlukta olduğu gözlenmektedir. Bu durum alanla ilgili literatüre yayın dili bağlamında İngilizcenin egemen olduğunu ortaya koymaktadır. Bu bulgu Mevlâna'nın evrensel boyutlu tarihsel bir figür olduğunu göstermesi açısından önemlidir.

Alana yön veren kurumlara bakıldığında 45 farklı kurumdan araştırmacının konu hakkında yayın yaptığı belirlenmiştir. Kurum odaklı karşılaştırmalarda, yayınların büyük bölümünün yurt dışı adresli kurumlardan geldiği görülmektedir. Bu bulgu Mevlâna ile ilgili literatüre ağırlıklı olarak uluslararası katkının olduğunu, ulusal düzeyde nispeten daha az katkı sağlandığını göstermektedir.

Yayıncıların yazar profiline bakıldığında %83.33'ünün tek yazar, %16.66'sının iki ve daha fazla yazar tarafından üretildiği belirlenmiştir. Buna göre alanda tek yazarlı akademik yayınların çoğunlukta olduğunu görmek mümkündür. Alanyazında da benzer sonuçlara ulaşan çalışmalar mevcuttur (Al, Şahiner ve Tonta, 2006; Çetin ve Çetinkaya Bozkurt, 2016; Wang ve Ho, 2017; Zan, 2013).

Çalışma alanına yön veren aktif ülkeler ve atıf sayıları incelendiğinde Mevlâna'ya ilişkin araştırmalarda en aktif ülkenin Türkiye olduğu gözlenmektedir. Buna karşılık Mevlâna literatüründe en fazla atıf alan yayınların ABD ve Danimarka kaynaklı olduğu belirlenmiştir. ABD ve Danimarka adresli yayın sayısı az olmasına karşılık atıf sayıları Türkiye'den fazladır. Bu durum, Türkiye adresli yayınların yayın dilinin Türkçe; yayın yapılan dergilerin uluslararası görünürlüğünün düşük olmasından kaynaklanıyor olabilir.

Yurtsever'e (2018) göre "bir ülkeden yapılan yayınların tarihsel gelişimini anlamaya çalışırken, hangi dergilerde ne kadar yayın yapıldığının belirlenmesi çok önemli ipuçları verir." Bu bağlamda Mevlâna literatürüne yön veren aktif dergilerin belirlenmesi büyük önem taşımaktadır. Literatüre katkı sağlayan aktif dergiler incelendiğinde Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Velî Araştırma Dergisi ile Millî Folklor'un en

fazla yayın yapılan dergiler olduğu belirlenmiştir. Muslim World dergisinin de alanla ilgili literatüre yoğun bir katkı sağladığını belirtmek mümkündür.

Mevlâna ile ilgili yayınlardaki atıf yapılan kaynak türleri incelenmiştir. Sosyal ve Beşerî Bilimlerde atıf kaynağı olarak kitapların seçildiği bilinmektedir. Benzer şekilde Mevlâna literatüründeki yayınlarda en sık atıf yapılan kaynak türü kitaptır. Toplam kaynak türünün (2716) %55'ini (1507) kitaplar oluşturmaktadır. Kitaplara yapılan atıflar, dergi (makale) atıflarının iki katından daha fazladır. Nitekim Uçak ve Al (2009) ile Yalçın'ın (2010) bulguları da bu sonuçla örtüşmektedir.

Çalışmalarda kullanılan anahtar kelimelerin analizinde, Mevlâna hakkındaki çalışmaların çoğunlukla tasavvuf alanı ile ilişkili, Mevlâna'nın sufi kimliği ile öğretisinin mistisizm boyutuna yönelik olduğu görülmektedir.

Bibliyometrik çalışmalar bilim insanları, bilimsel dergiler, akademik konu alanları, kurum ve ülkelerin akademik performanslarını ölçme ve değerlendirmede kullanılmaktadır. Sula ve Miller'e (2014) göre bu yaklaşım pozitif bilimlere başarılı bir şekilde uygulanmış olsa da, beşerî bilimlerin bazı özellikleri geleneksel bibliyometrik yöntemler için güçlükler ortaya koymaktadır. Beşerî bilimlerdeki bibliyometrik çalışmaların en büyük kısıtlılığı, pozitif bilimlere kıyasla çok fazla veri eksikliği içermesidir (Linmans, 2010). Bu durum bibliyometri çalışmalarında genellikle veri kaynağı olarak kullanılan Web of Science (WoS) ve Scopus gibi uluslararası veri tabanlarının özelliklerinden kaynaklanmaktadır. Bibliyometrik veri tabanlarının belirleyici niteliği, kapsamına aldığı akademik yayınları dizinlemesidir. Bir başka deyişle uluslararası atıf dizinleri yalnızca dizinlediği akademik yayınları içermektedir. Bu durumda bölgesel veya evrensel bir konu yetkinlikle işlenmiş ve sayısal anlamda yüksek düzeyde olsa bile uluslararası atıf dizinlerine giremediği için söz konusu yayınların uluslararası görünürlüğünün düşük olacağını belirtmek mümkündür (Tonta, 2017). Dolayısıyla araştırmada Scopus verilerine dayalı olarak elde edilen bulguların Mevlâna ile ilgili tüm literatürü geniş bir çerçevede temsil ettiğini söylemek güçtür. Ayrıca bu alanda uluslararası ilmi ve akademik şahsiyet, çalışma ve yayın sayılarımız oldukça azdır (Arpaguş, 2005). Bu nedenle Scopus bibliyometrik veri tabanında Mevlâna ile ilgili araştırmaların yayın sayısı bakımından sınırlı olması beklenen bir durumdur.

Bilimsel iletişim dizgesinde disiplinler arası anlayış son derece önemlidir. Bu yaklaşım farklı alanlardaki bilim insanların iş birliği yapmalarına olanak tanır. Bu sayede farklı disiplinlerden gelen katkılarla yenilikçi uygulama ve yöntemler geliştirilebilir. Buna karşılık elde edilen sonuçlar ışığında, Mevlâna literatüründe disiplinler arası çalışmaların nispeten az olduğu görülmektedir. Bu durum alanın zenginleşmesine, farklı açılardan değerlendirilme olanaklarına olumsuz yönde etki edebilir. Dolayısıyla Mevlâna ile ilgili literatüre Türkiye'den daha fazla katkı sağlanabilmesi için öncelikle araştırmacıların uluslararası atıf dizinlerinde listelenen dergilere yönelmeleri, farklı çalışma alanlarındaki bilim insanlarıyla iş birliği yaparak disiplinler arası araştırmalar gerçekleştirmeleri önerilmektedir.

Kaynakça

- Al, U., Şahiner, M., ve Tonta, Y. (2006). "Arts and humanities literature: Bibliometric characteristics of contributions by Turkish authors". *Journal of the American Society for Information Science and Technology*, 57(8), 1011-1022.
- Altın, F. T. (2010). *Mevlana'nın Eserlerinde Dostluk ve Samimiyet Değerlerinin İşlenişi ve Eğitimi Açısından Tahlili*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü.
- Arpaguş, S. (2005). "Mevlâna Celâleddin Rûmî'nin eserleri üzerine yapılan ingilizce çalışmalar". *Tasavvuf İlmî ve Akademik Araştırma Dergisi*, 6(14), 775-804.

- Balkaya, Â. (2007). "Türk toplumunda temsil getirme geleneği ve Mevlana'nın gelenek içerisindeki yeri". *Electronic Turkish Studies*, 2(4), 201-208.
- Burnham, J. F. (2006). "Scopus database: A review". *Biomedical digital libraries*, 3(1), 1-8.
- Çelik, C. (2002). "Mevlana'nın fikirlerinin Türklerin dini hayatına etkileri". *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(12), 21-38.
- Çetin, A., ve Çetinkaya Bozkurt, Ö. (2016). "Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi'nin bibliyometrik analizi". *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 11(2), 229-263.
- Çifci, M. (2015). "Bir grup üniversite öğrencisinin Mevlâna'yı tanıma düzeyleri ve mevlâna hakkındaki görüşleri". *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, 73, 203-219.
- Diodato V. (1994). *Dictionary of Bibliometric*. Haworth Press: Binghamton, NY.
- Erkek, G. (2008). *Mevlana'nın Mesnevi'sinden ilköğretim okulları için seçilen öykülerin eğitsel yönünün incelenmesi*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Güleç, İ. (2014). "Mevlânâ'nın Mesnevî'sinin tamamına yapılan Türkçe şerhler". *İlmî Araştırmalar: Dil, Edebiyat, Tarih İncelemeleri*, 22, 135-154.
- Horata, O. (1999). "Mevlana ve Divan şairleri". *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 16, 43-56.
- İmik Tanyıldızı, N. (2011). "Türk kültürünün gençlere tanıtımında medyanın rolü: Hacı Bektaş Velî, Mevlana ve Yunus Emre üzerine bir araştırma". *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, 59, 101-118.
- Karaman, G. (2012). "Mevlana'nın menkıbeleri üzerine folklorik bir inceleme". *Electronic Turkish Studies*, 7(3), 1675-1693.
- Kolaç, E. (2010). "Hacı Bektaş Veli, Mevlana ve Yunus felsefesiyle Türkçe derslerinde değerler ve hoşgörü eğitimi". *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, 55, 193-208.
- Köprülü, F. (2007). *Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Kültür ve Turizm Bakanlığı. [KTB] (2007). *Mevlâna Bibliyografyası*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Linmans, A. J. M. (2010). "Why with bibliometrics the humanities does not need to be the weakest link: Indicators for research evaluation based on citations, library holdings, and productivity measures". *Scientometrics*, 83, 337-354.
- Millî Eğitim Bakanlığı. [MEB] (2018). *Türkçe Dersi Öğretim Programı*. Ankara: Millî Eğitimi Bakanlığı Yayınları.
- Necatigil, B. (2007). *Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü*. İstanbul: Varlık Yayınları.
- Özkırmı, A. (2004). *Türk Edebiyatı Tarihi C. II*. İstanbul: İnkılâp Yayınevi.
- Roux, J. P. (2007). *Türklerin Tarihi*. İstanbul: Kabalcı Yayınevi.
- Sula, C. A., ve Miller, M. (2014). "Citations, contexts, and humanistic discourse: Toward automatic extraction and classification". *Literary and Linguistic Computing*, 29(3), 452-464.
- Tekin, M. (2007). "Mevlâna bibliyografyası". *İSTEM*, (10), 345-398.
- Tonta, Y. (2017). "Türkiye'de yayımlanan ve Web of Science'ta dizinlenen dergilerle ilgili bir değerlendirme". *Türk Kütüphaneciliği*, 31(4), 449-482.
- van Eck, N., & Waltman, L. (2009). "Software survey: VOSviewer, a computer program for bibliometric mapping". *Scientometrics*, 84(2), 523-538.
- Wang, W. M., ve Ho, Y. S. (2017). "Bibliometric analysis of art exhibit reviews in the Arts & Humanities Citation Index". *Malaysian Journal of Library & Information Science*, 22(1), 59-68.
- Yaltkaya, M. (1934). "Mevlânâ'da Türkçe kelimeler ve Türkçe şiirler". *Türkiyat Mecmuası*, 4, 112-168.

- Yavuzer, Y., Dikici, A., ve Gündoğdu, R. (2008). "A creative drama study in Turkey about Mevlana philosophy". *Research in Drama Education*, 13(1), 87-94.
- Yurtsever, E. (2018). "Bilimsel yayınlar nasıl değerlendirilmeli?–San Francisco bildirisi". *Sarkaç*. Erişim adresi: <https://sarkac.org/2018/09/bilimsel-yayinlar-nasil-degerlendirilmeli/>.
- Zan, B. U. (2012). *Türkiye’de Bilim Dallarında Karşılaştırılmalı Bibliyometrik Analiz Çalışması*.(Yayınlanmış Doktora Tezi). Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Zan, B. U. (2013). "ULAKBİM sosyal ve beşeri bilimler veri tabanında indekslenen Çankırı Karatekin Üniversitesi yayınların analizi". *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4(2), 227-238.